

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers

ITSET-ryhmän yhteiset hallitusohjelmatavoitteet 2019

15.11.2018

Itsensätyöllistäjä on termi, jolla kuvataan työn tekemisen moninaisuutta perinteisen palkkatyön ja yritystoiminnan välillä. Itsensätyöllistäjä tekee työtään yksin, ilman palkattua työvoimaa yrittäjänä tai yrittäjämäisesti. Itsensätyöllistäjät eivät ole yhtenäinen joukko, vaan heihin lukeutuu yksinyrittäjiä (pl. tässä maatalousyrittäjät), ammatinharjoittajia, freelancereita sekä apurahalla työskenteleviä.

Yksinyrittäjät ovat henkilöitä, jotka työskentelevät yrittäjänä, mutta ilman ulkopuolisia työntekijöitä. *Ammatinharjoittajat* työskentelevät toiminimellä ilman palkattua työvoimaa ja kiinteää toimipistettä, omaa osaamistaan myyden. *Freelancerit* voivat toimia eri tavoin joko palkkiota tai palkkaa vastaan työsuhteessa, tai oman yrityksen tai toiminimen kautta. Freelancerit harjoittavat toimintaansa freelancer-verokortilla ja lähtökohtaisesti heillä on useita toimeksiantajia. *Apurahansaajat* työskentelevät hakemallaan ja saamallaan apurahalla joko tieteen tai taiteen alalla, mutta ilman työsuhdetta esimerkiksi yliopistoon. (Pärnänen & Sutela 2014, 7–15.)

Alla emme erottele eri itsensätyöllistäjien ryhmiä toisistaan, vaan keskitymme niihin tavoitteisiin ja toimiin, joilla voidaan parantaa itsensätyöllistäjien asemaa kokonaisuutena.

Itsensätyöllistäjiä yhdistää heikko neuvotteluasema, pienet ja pirstaleiset tulot sekä puutteellinen sosiaaliturva. Nykyisellään työoikeus ja siihen kytkeytyvät työttömyys- ja sosiaaliturva eivät suojaa itsensätyöllistäjiä.

ITSET-ryhmä ehdottaa seuraavia toimia itsensätyöllistäjien aseman parantamiseksi:

1. Itsensätyöllistäjille neuvotteluvaltaa työnteon ehtoihin ja palkkioihin

Ammattiliiton on voitava edustaa itsensätyöllistäjiä neuvotteluissa. Eurooppalainen kilpailuoikeus ei estä neuvotteluja, sillä esimerkiksi Saksassa, Tanskassa ja Itävallassa tällaiset neuvottelut ovat mahdollisia. Pelkkä EU-kilpailuoikeuden tulkintalinja ei riitä, vaan kilpailulainsäädäntöä on Suomessa muutettava niin, että se mahdollistaa itsensätyöllistäjien kollektiivisen edunvalvonnan.

Pykälä: Kilpailulaki 2§ soveltamisalan rajoitukset:

Lisäys: Työmarkkinoihin kuuluvat itsensätyöllistäjät ja heidän sopimustoiminta.

Vaihtoehtoisesti lisätään itsensätyöllistäjistä oma momentti 3 (vrt. momentti 2).

2. Itsensätyöllistäjät osaksi työlainsäädäntöä

Palkansaajan kaltaisessa asemassa työskentelevät on katsottava työsuhteisiksi.

Tämä tuo työuriin turvaa ja selkeyttä työnteon tapojen monipuolistuessa.

Palkansaajan kaltaisessa asemassa työtä tehdään yhdelle tai korkeintaan muutamalle toimeksiantajalle ja ollaan siten riippuvaisia työn toimeksiantajasta, eikä pystytä tosiasiallisesti neuvottelemaan työn ehtoista ja hinnasta.

Nykyllänsäädännössä työn johdon ja valvonnan edellytystä tulkitaan liian tiukasti.

Työsuhteen määritelmä on laajennettava koskemaan myös heitä, jotka työskentelevät työsuhteenomaisesti toimeksiantajalle alisteisissa työnteon muodoissa.

Työsuhteen määritelmää työsopimuslaissa on laajennettava, jotta työmuotoshoppailulla ei vaikuteta työvoimakustannuksiin, eivätkä ihmiset joudu työn muotonsa perusteella ulos turvajärjestelmistä ja niiden rahoittamisesta. Yhteiskunnan rahoitusrakenteelle on merkittäviä seurauksia siitä, että työtä siirtyy palkkatyösuhteen ulkopuolelle. Kansallisella ja EU-tasolla on selvennettävä, milloin työsuhteen tunnusmerkit eri työnteon muodoissa täyttyy sekä miten eri osapuolten vastuut, velvoitteet ja oikeudet toteutuvat.

Pykäläehdotus työsopimuslaki 1 §: Tätä lakia sovelletaan sopimukseen (työsopimus), jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana, palkkaa tai muuta vastiketta vastaan, sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena tai muuten toimeksiantajasta riippuvaisessa tai alisteisessa asemassa.

Oletettu seuraus: Osa työsuhteen ulkopuolelle hinnoittelusyistä liukuneesta työstä palautuu palkkatyösuhteeksi, yhteiskunnalle verokertymävaikutuksia, sosiaali- ja eläkemaksuvaikutuksia. Vastaavasti yhteiskunnan maksurasituksen vähenemistä mm. toimeentulo-, asumistukimenoissa.

3. Itsensätyöllistäjille kiistämätön oikeus sosiaaliturvaan

Korjaamalla itsensätyöllistäjien neuvotteluoikeutta ja työsuhteen määritelmää (kohdat 1-2) ratkaistaan merkittävä osa itsensätyöllistäjiä koskevista sosiaaliturvan ongelmista.

Sosiaaliturvajärjestelmää, työttömyys- ja eläketurvaa on lisäksi kehitettävä niin, että ne ottavat joustavammin ja kattavammin huomioon siirtymisen työn tekemisen muodosta toiseen.

4. Itsensätyöllistäjien työhyvinvointi turvattava

Kaikille itsensätyöllistäjille on turvattava mahdollisuus työterveyshuoltoon. Työterveyshuollon lisäksi tulee kehittää työkaluja itsensätyöllistäjien työhyvinvoinnin tueksi. Työsuojelulainsäädäntöä uudistetaan kattamaan monimuotoisen työn eri muodot. Teetettäessä työtä monimuotoisesti on huomioitava täysimääräisesti tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, koulutukseen ja työsuojeluun liittyvät velvoitteet.

5. Itsensätyöllistäjien tekijänoikeudet turvattava

Moni itsensätyöllistäjä tekee luovaa työtä. Tekijöiden on saatava kohtuullinen korvaus teostensa hyödyntämisestä. Nykyinen tekijänoikeuslaki ei turvaa tekijöiden kohtuullisia sopimusehtoja. Siksi on valmisteltava uusia keinoja, joilla tekijöiden asemaa parannetaan. Tekijänoikeus taloudellisten oikeuksiensa säilyttämiseen on turvattava tekijänoikeuksien yhteishallinnoinnissa. Nyt siitä luopuminen on usein työn saamisen ehto.

6. Lainsäädäntömuutosten rinnalla tarvitaan tiedontuotantoa, valvontaa ja vaikutusarviointia

Yhteiskunnallista tiedontuotantoa pitää kehittää ja resursoida, jotta kyetään riittävästi seuraamaan ja ennakoimaan työvoiman moninaistuneita käyttötapoja. On huomioitava, että työvoiman käyttötavoilla on myös sukupuolten tasa-arvoon liittyviä vaikutuksia. Tilastokeskuksen itsensätyöllistäjä tutkimuksesta on tehtävä säännöllisesti toistettava ja sitä on kehitettävä mm. tutkimuksen paneeliominaisuudella.

Lainsäätäjän tulee työ- ja sosiaalilakeja säätäessään suorittaa sukupuolivaikutusten arvioinnin rinnalla myös työmuodosta johtuva vaikutusarviointi määräaikaisen ja osa-aikaisen työllistymisen sekä itsensä työllistämisen osalta.

Itsensätyöllistäjien yhteistyöryhmä (ITSET) on ammattiliittojen ja palkansaajakeskusjärjestöjen välinen työryhmä, jossa käsitellään itsensätyöllistäjien asioita. Tähän kuuluvat itsensätyöllistäjiä koskevat työlainsäädäntö-, kilpailuoikeus-, ja sosiaaliturva-uudistukset.

Itsensätyöllistäjien työryhmässä ovat mukana:

lakimies Samppa Koskela STTK ry p. 0400 199 062, samppa.koskela@sttk.fi	päälakimies Timo Koskinen SAK ry p. 040 731 2387, timo.koskinen@sak.fi	asiantuntija Anu Tuovinen Akava ry p. 050 308 6943, anu.tuovinen@akava.fi
edunvalvontajohtaja Petri Savolainen Suomen Journalistiliitto ry p. 050 534 2485, petri.savolainen@journalistiliitto.fi	sopimustoimitsija Erika Mattsson JHL ry p. 0400 461411, erika.mattsson@jhl.fi	lakimies Tajja Numminen ERTO ry p. 045 7881 4555, tajja.numminen@erto.fi
lakimies Suvi Vilches, PAM ry p. 043 8268853, suvi.vilches@pam.fi	toiminnanjohtaja Johanna Moisio Tieteentekijöidenliitto ry p. 0400874135, johanna.moisio@tieteentekijoidenliitto.fi	työehtoasiantuntija Anu Suoranta Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry. p. 040 675 5275, anu.suoranta@teme.fi
toiminnanjohtaja Anna Kähkönen Suomen freelance-journalistit ry p. 045 619 9958, yhdistys@freet.fi	toiminnanjohtaja Nea Leo Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry p. 044 066 4800, nea.leo@taku.fi	lakimies Hannu Hallamaa Suomen Journalistiliitto p. 0503776211 hannu.hallamaa@journalistiliitto.fi